

תחת השמש

פירוש למגילת קהלת

בעקבות פירושו של **רבי משה דוד וואלי** זצ"ל
תלמיד הרמח"ל

הרב אליעזר קשתיאל

הלימוד בחוברת מוקדש לעילוי נשמת

פינחס אליהו נבון ז"ל

בן שמחה

נלב"ע בשבת קודש, שבת הגדול

י"ב ניסן התשע"ד

ת.נ.צ.ב.ה

"אי אפשר לבר בלא תבן" (ברכות נה ע"א)
בקשתנו שטוחה בפני הלומדים לשלוח את הערותיהם,
לטובת המהדורות הבאות.

עריכה לשונית: ירדן קורן
עיצוב ועימוד: דגנית סטנייצקי, שלדג עיצובים

אלול תשע"ט

©

כל הזכויות שמורות
ניתן להעתיק ולצלם שלא למטרות מסחריות

מסת"ב 978-965-90040-5-8 ISBN

להזמנות:

אביחי 052-3907515
navon.books@gmail.com
www.korim-navon.co.il

"ידעתי כי אין טוב בם,
כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו"
(קהלת ג, יב)

הלימוד בחוברת מוקדש לעילוי נשמת

דוד בן אסתר ז"ל למשפחת חמו

מחלוצי הנגב, אוהב עמו,
תורתו, ארצו ומדינתו.
זכה להקים דור ישרים מבורך,
מתוך אמונה תמימה,
מלאה בשמחת חיים ודרך ארץ.

ת.נ.צ.ב.ה

פתיחה

"אני קהלת הייתי מלך" - קולו של מלך, קולו של מנהיג, המסכם באומץ ובאחריות את שנות מנהיגותו.

יכולת ההנהגה ניתנה רק לאדם הבוחר, החופשי להחליט כיצד לנווט את חייו בתוך עולם בנוי ומעוצב על ידי בוראו.

מה הם גבולותיה של הבחירה, עם מה עליה להתמודד. מהי בחירה מוצלחת, וכיצד ניתן לבחון האם בחרנו נכון.

שלמה המלך שוזר את תולדות מלכותו יחד עם העיסוק בשאלות כבודות אלה, מתוך תודעת שליחות לסייע לאדם בבחירתו, בהנהגתו.

מגילת קהלת, כדרכה של מגילה, מתגלגלת מעניין לעניין במהירות, נוגעת בנושא ומיד ממשיכה לנושא הבא, אך חוט אחד שוזר את כולה - משימת חיינו - הבחירה החופשית.

מהבחירה - אי אפשר להימלט, היא מהות חיינו תחת השמש.

ניסינו לצעוד בעקבות ר' משה דוד וואלי זצ"ל, ואנו תפילה שלא יצאה תקלה תחת ידינו, ובמעט מן הברכה שזכינו להביא מדבריו, ישמח ליבנו בחלקנו, חלקת חיינו תחת השמש.

תודה לכל המסייעים במלאכה, ברכת ה' תחול על ראשם.

אליעזר קשתיאלי,
אלול תשע"ט

מגילת קהלת

פרק א

א דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם: ב הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים
הכל הבל: ג מה יתרון לאדם, בכל עמלו שיעמל תחת השמש: ד דור הלך
ודור בא והארץ לעולם עמדת: ה ונרח השמש ובא השמש, ואל מקומו
שואף זרח הוא שם: ו הולך אל דרום וסובב אל צפון, סובב סבב הולך
הרוח ועל סביבתיו שב הרוח: ז כל הנחלים הלכים אל הים והים איננו
מלא, אל מקום שהנחלים הלכים שם הם שבים ללכת: ח כל הדברים
יגעים לא יוכל איש לדבר, לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמע:
ט מה שיהיה הוא שיהיה ומה שנעשה הוא שיעשה, ואין כל חדש תחת
השמש: י יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא, כבר הנה לעלמים אשר
הנה מלפננו: יא אין זכרון לראשנים, וגם לאחרנים שיהיו לא יהיה להם
זכרון עם שיהיו לאחרנה: יב אני קהלת הייתי מלך על ישראל בירושלם:
יג ונתתי את לבי לדרוש ולתור בחכמה על כל אשר נעשה תחת השמים,
הוא ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו: יד ראיתי את כל המעשים
שנעשו תחת השמש, והנה הכל הבל ורעות רוח: טו מעות לא יוכל לתקן,
והסרון לא יוכל להמנות: טז דברתי אני עם לבי לאמר אני הנה הגדלתי
והוספתי חכמה על כל אשר הנה לפני על ירושלם, ולבי ראה הרבה חכמה
נדעת: יז ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת הוללות ושכלות, ודעתי שגם
זה הוא רעיון רוח: יח פי ברב חכמה רב פעם, ויוסיף דעת יוסיף מכאוב:

פרק ב

א אמרתי אני בלבי לכה נא אנסקה בשמחה וראה בטוב, והנה גם הוא הכל:
 ב לשחוק אמרתי מהולל, ולשמחה מזה עשה: ג תרתי בלבי למשוך
 בנין את בשרי, ולבי נהג בחכמה ולאחזו בסכלות עד אשר אראה אי זה
 טוב לבני האדם אשר יעשו תחת השמים מספר ימי חייהם: ד הגדלתי
 מעשי, בנית לי בתיים נטעתי לי פרמים: ה עשיתי לי גנות ופרדסים,
 ונטעתי בהם עץ כל פרי: ו עשיתי לי ברכות מים, להשקות מהם יער
 צומח עצים: ז קניתי עבדים ושפחות ובני בית הנה לי, גם מקנה בקר
 וצאן הרבה הנה לי מכל שהיו לפני בירושלם: ח פנסתי לי גם כסף וזהב
 וסגלת מלכים והמדינות, עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם
 שדה ושדות: ט וגדלתי והוספתי מכל שהיה לפני בירושלם, אף חכמתי
 עמדה לי: י וכל אשר שאלו עיני לא אצלתי מהם, לא מנעתי את לבי מכל
 שמחה כי לבי שמח מכל עמלי וזה הנה חלקי מכל עמלי: יא ופניתי אני
 בכל מעשי שעשו ידי ובעמל שעמלתי לעשות, והנה הכל ורעות רוח
 ואין יתרון תחת השמש: יב ופניתי אני לראות חכמה והוללות וסכלות,
 כי מה האדם שיבוא אחרי המלך את אשר כבר עשוהו: יג וראיתי אני
 שיש יתרון לחכמה מן הסכלות, כיתרון האור מן החשך: יד החכם עיניו
 בראשו והפסיל בחשך הולך, וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את
 כלם: טו ואמרתי אני בלבי כמקרה הפסיל גם אני יקרני ולמה חכמתי אני
 אז יותר, ודברתי בלבי שגם זה הכל: טז כי אין זכרון לחכם עם הפסיל
 לעולם, בשבך הימים הבאים הכל נשפח ואיך ימות החכם עם הפסיל:
 יז ושנאתי את החיים כי רע עלי המעשה שנעשה תחת השמש, כי הכל
 הכל ורעות רוח: יח ושנאתי אני את כל עמלי שאני עמל תחת השמש,

ביאור

פרק א

א דברי קהלת בן דוד מלך בירושלם: ג הכל הקלים אמר קהלת
הכל הקלים הכל הקל:

קהלת, דבריו של המלך במעמד ה'הקהל' לכל העם, מסרים מלכותיים העוסקים בהנהגת הקהל והיחיד.

ראשיתה של כל הנהגה - בהבנת כוחה המהותי של הבחירה האנושית, ואכן הבחירה תהיה הנושא המרכזי של המגילה כולה; אלא שמרחב הבחירה האנושי נראה מצומצם מאוד, והתחומים בהם יש לאדם שליטה ובחירה מאוד מוגבלים, והכל בשל מציאות ה**הבל**, שבו פותח הכתוב.

שבעה הבלים ישנם בפסוק הראשון, כלומר המציאות כולה מכל צידיה בנויה על ההבל, "הכל הבל". ההבל, הוא המופשט הבלתי נתפש בידי אדם, כל הנעלם והנשגב משליטתנו. המציאות מנוהלת ומונהגת על ידי עקרונות מופשטים, חוקים וערכים, שאיפות ומטרות נסתרות, שעל פיהם נברא העולם ועל פיהם מונהגים חיינו ממרומים. מרכזיות ההבל, שאינו בהשגתנו, מקטינה לכאורה את היקף בחירת האדם, שהרי הנהגת החיים מתנהלת על פי חוקים שאינם בשליטתו.

ג מה יתרון לאדם, בכל עמלו שיעמול תחת השמש:

מה יתרונה של בחירת האדם, מה מעלתה אם אכן הכל גזור ומוכרע כבר בעולם העליון, בדרכי הנהגה נעלמות, הרי אין בכוח האדם לשנות דבר בגזירה שבאה מהעליונים. מדוע האדם עמל, חותר במהותו לתקן ולשנות? הרי מקומו של האדם - "תחת השמש", ואין לו יד ורגל בהבל הנעלם, בחוקים השונים השולטים במציאות.

ד דור הולך ודור בא והארץ לעולם עמדת:

האדם משקיע את כל המרץ המעשי בשיפור רמת החיים הגשמיים אף שהם חולפים ומתחלפים, "דור הולך ודור בא", ובכך נדמה לו שהוא מממש את בחירתו החופשית - אך האם זו תכלית האנושות? האם אנו משולים לדיירים מתחלפים בבית דירות קבוע, שמרהטים את דירתם הזמנית עד שיגיע הדייר הבא, שירהט מחדש על פי טעמו, את אותה דירה קבועה, וחוזר חלילה. וכי זו כל מהותנו כבני אדם?

ה וזרח השמש ובא השמש, ואל מקומו שואף זורח הוא שם: ו הולך אל דרום
 וסובב אל צפון, סובב סבב הולך הרוח ועל סביבתיו שב הרוח: ו כל הנחלים
 הלכים אל הים והים איננו מלא, אל מקום שהנחלים הלכים
 שם הם שבים ללכת:

אל מול ארעיותו של האדם, ניצבת ההנהגה האלוקית היודעת היטב את מעשיה. ההבל העליון, הרוחני והנעלם שולט באופן מוחלט, ומשתמש בכלי העולם הזה כדי לקדם את מטרותיו המוצהרות. השמש, הרוחות, האנשים והאירועים, כולם מכוונים לממש את שאיפותיו, הכל שואף וזורח אל מקומו, על פי סדר נשגב ומתוכנן. רוח ההנהגה האלוקית סובבת אותנו, מחוללת תהליכים החותרים לפעול בארץ לברכה, להוליד אותה ולהצמיחה. לאור זה, היה ראוי שהאדם יתאים את עצמו לתהליכים האלוקיים, לזרמים ולכוחות, ילמד להשתלב בהם וכך יהיה גם הוא כלי ראוי לברכה. באופן זה, לא ימצא את עצמו נאבק במציאות אלא זורם איתה, בהרבה פחות יגיעה וטורח; אך בכל זאת מצאנו את האדם מלא יגיעה.